

Tartalom

1. KÖNYV - ALKOTMÁNYOS ELLENFORRADALOM

Jobboldal, baloldal – középen semmi	14
Ég a ház!	15
Jogvédők levele a miniszterelnökhöz	22
Horn Gyula és mi magunk	25
„A Tölgyessy utca”	43
A túlélő hagyomány	48
Soros-terv, Putyin terv...	59
Kettévált országban	69
„Nemzeti nagylétünk...”	72
Lincseléseink	73
„Nyájás óriások”	78
Új Trianon felé?	85
A magyar önrendelkezés napja	88
Hazudva szép az élet	95
Kit rettenet úz	98
„Hová való e népes, nem-hellén csoport?”	99
„Miért nem ad Magyarország feltételeket az élethez?”	
Levél a Magyarországra menekült vajdasági magyarok ügyében	101
Halál a repülőtéren	112
Alanyi jogon	118
Reformok évadja	122
„Tiszta Auschwitz”	127
Egy dolgos hétvége	131
Jönnek és mennek	136
Három afrikai	141
Rendőrök és rendzavarók	145
Felszólalás az Országgyűlési Bizottságban	147
A rendőrségi túlkapások vizsgálatáról.	

Válaszok a Magyar Narancs kérdéseire	151
A nagy lék	154
Puha törvény – kemény gyakorlat	160
Először korlátozta nemzetközi bíróság a rendőr igazoltatási jogát	166
Sétarepülés az ügyökügy körül	174
Hírszerzőink és az Unió	178
Társadalmi kapcsolat	184
A lehallgatástól az elhallgatásig. A régvolt Nyírfa felidézése és az újdontatúj Pegazus	189
Fiat Justitia	205
Egy szó helyett kétezer	206
Népbíráskodás, elévülés – Bojta Béla. Gondolatok Szakály Sándor cikke kapcsán	213
Igazságtétel, harmadik menet	221
A nemzeti álszentség országa	223
Mártír és antiszemita	227
Kánon kontra kánon?	231
Zsidónak lenni	233
Az integráció vége	234
Töprengések az összeforradásról. Győri György Megmeneküléseim című könyve második kiadásának megjelenése alkalmából	239
Halálaim	258
Egy régi vita jövője	264
Képzelt valóság fogságában	271
Hálás betegek, hálás orvosok	279
„Nálunk a legfőbb érték...”	280
„Az egészség nem áru”	283
A beteg egészségügy	286
A hazudozás hagyománya. Titkolt járványok	303

Mitől véd meg a kínai oltóanyag?	309
Legyőztük a koronavírust.	
Köszönjük, Miniszterelnök úr!	316
Három év remény	324
A józsefvárosi kampány meg a liberális holdudvar.	
Széljegyzet a VIII. kerületi polgármester-választáshoz	326
Orbán a volokalamszki országúton	333
Reichstagtűz Budapesten	338
Gátlástalanul. Fonnyadt saláta, ecet nélkül	344
Orbán Viktor legesélyesebb ellenfele.	
Korteszbeszéd Márki-Zay Péter ügyében	351
Nem jó ajánlólevél a falusi szavazóknak, hogy Orbán Viktor	
kihívója Budapest főpolgármestere	359
Meg lehet nyerni, Márki-Zay Péter, tarts ki!	365
Előválasztás és választás: Sto gyelaty?	
Győzelem vagy egy állóháború kezdete?	371
Márki-Zay és a „tiszták koalíciója”.	
A nép bölsebb a „haladó értelmiségnél”	380
Ellenzéki advent	388
Ha békét akarsz, légy készen a háborúra.	
Márki-Zay Péter, és akinek nem kell	391
Célegyenesben. Hat héttel a választások előtt	401
„Önök lesznek a következők”.	
Megint a rossz oldalon állunk?	409
„Várjuk már, várjuk az új magyar csodákat”.	
Orbán szégyent hozott az egész országra	422
„Nincsen remény! nincsen remény!”	
A blogger búcsúja	432
Merre tartasz Magyarországot?	441
„...hoz a földre aranykort”.	
Franka unokám első karácsonya elé	455
2. KÖNYV KÖRÜL ÉS BELÜL	461

Három fejezet egy megíratlan önéletrajzból	464
A nagybátyám, Laci	465
Lovas, a házitanítóm	488
Derűs történet a gerincműtétemről.	
Dr. Mák Ibolya [1935-2015] emlékének	506
Művek, írók, alakok	520
Mint a torony	521
Szegény szörnyetegek	531
Rendőr, hazudj – ha rajtakapnak, az se baj	538
Felkaptuk a fejünket. Göncz Árpád születésnapján	545
A Gyepsor méltósága	
Veres Péter	551
Album amicorum – Barátok könyve.	
Emlékkönyv Havas Gábor hetvenedik születésnapjára	557
A sárga tekintet.	
Fejes Endre halálára	570
Párhuzamos törmelékek.	
Kovács Péter: Pilinszky közelében	574
„Belőlük lesz majd egyszer...”	
Lengyel Péter születésnapján	581
Billegő nemzeti emlékezet.	
Bank Barbara: Recsk	583
„1968 óta csak összevész”.	
Kenedi János: Hogyan kéne embert szeretni?	586
Az Olvasó halálára.	
Lakatos András	598
Faludy György hazatér.	
A Pokolbeli víg napjaim magyarországi szamizdat kiadása	601
Egy könyv sorsa.	
Fekete Éva: Lukács György	612
C'est la lutte finale.	

Révész Sándor: Húzzuk a keresztünk	632
Solt Ottilia, az iskolaalapító	657
Nem, nem volt robbanás – négy esszé a Holmiból	670
Az implózió költője.	
Petri György: Összegyűjtött versek	671
Egy letűnt nemzedék elfeledett krónikása.	
Halász Imre	710
Egy lenyűgöző jobboldali.	
Domokos Mátyás	741
A poliamória klasszikusa 779	
Szerelmeink fájdalmas szabadsága	806
A sors és a számla	807
Hármas szövetség	857
El a politikától. Kettőnél több személy házasságát	
miért ne lehetne engedélyezni?	865
Történelmi évforduló	873
A Házasság hete vs. LGBT Történelmi Hónap.	
Kényszerházasságokhoz vezethet a CSOK	875
Közelképek	883
Budapest szíve. Rogánföldi anziksz	884
A szocializmus visszatér	895
Milliárdos migránsok Orbán Viktor udvarában,	
így jöttek a Párisi udvar új tulajdonosai	899
Kit ért sérelem?	910
Lakók és vendégek. Airbnb, turizmus	
és az önkormányzati választás	913
Az év embere	920
A pártos köztvé	923
Ne törődj a pápával!	
Levél Orbán Viktorhoz	926
Visszapillantó	931

A vörös cápa napja.	
Negyven éve írták alá a Helsinki Záróokmányt	932
„Ez Önöknek jutott eszébe!”	
A Moszkvai Helsinki Csoport megalakulásának	
harmincötödik évfordulóján	937
A demokratikus ellenzék rangja.	
Gondolatok Solt Ottilia halálának tizedik évfordulóján	941
Egy elkallódott és megkerült történelmi dokumentum	947
A rendszerváltás két pillanata	953
Szabadság a rácsok között	958
Két emléktábla.	
A Beszélő nyomdája és a Nyomtass te is!	967
Beszélő emléktábla a város szívében	975

Kószeg Ferenc: Csörögnek a zászlók... Válogatott írások 2000–2022

[Részletek a kötetből](#)

1. könyv

Alkotmányos ellenforradalom

[...]

Az alkotmányos baloldal és az alkotmányos jobboldal összefogása 2014-ben beteljesíthetetlen vágyalomnak bizonyult. A választási eredmény inkább azt bizonyította, hogy szakadék tátong Budapest és a vidéki Magyarország között.

A túlélő hagyomány

Hozzászólás az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet vitaindítójához

A népfront szelleme

„Az alkotmányosságot, bármikor történjen, csak az alkotmányos jobboldal és az alkotmányos baloldal közös műveként lehet és érdemes helyreállítani.” Aligha van olyan ember, aki híve az alkotmányosságnak, és egyúttal abban is reménykedik, hogy az alkotmányosság alapján véget lehet vetni a világnézeti háborúnak, amely huszonöt éve, száz éve, de ha tetszik, kétszáz éve újra meg újra kettészakítja Magyarország társadalmát, ne értene egyet az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet vitaindítójának ezzel az alapgondolatával. Amelyet elsőként Kis János fogalmazott meg nyomban az Alaptörvény elfogadása után: „[a]hogy az ország egyik fele

nem veheti el hosszú időre az alkotmányt az ország másik felétől, úgy nem is adományozhat közös alkotmányt az ország másik felének. A közös alkotmány csak az ország két felét képviselő politikai erők összefogásából születhet meg” – mondta a filozófus 2011. április 10-én a Teréz körúti Játékszínben tartott, A hazug konstrukciócímű előadásában. Csakhogy akkor még nem láthattuk olyan szemet vakító világossággal, mint ma, hogy a vágyalom teljesülésének elemi feltétele hiányzik: nincs se alkotmányos jobboldal, se alkotmányos baloldal. Valahányszor nosztalgiával emlegetjük az 1989-es alkotmányt meg az elfogadása révén megvalósult alkotmányos forradalmat, nem szoktuk megemlíteni, hogy ezt a legendává emelkedő szöveget az egyeztető tárgyalások két jól együttműködő szereplője hozta létre: Antall József és Tölgyessy Péter, továbbá Sólyom László, aki az első Alkotmánybíróság alkotmányértelmezései révén tartalmat adott a „láthatatlan alkotmánynak”. A miniszterelnök halálának huszadik évfordulójára készült hvg-összeállításban¹⁸ Hont András rég letűnt korszakként írja le a rendszerváltás időszakát, és hozzáfűzi: „Ebben a letűnt korban képviselt egy még régebbi világot Antall József.” Ugyanebben az összeállításban Vágvölgyi B. András, a *Magyar Narancs* egykori főszerkesztője elmondja, hogy 1991 márciusában egy anarchista tüntetésen készült felvételt tettek a címlapra; a Múzeumkertben készült fényképen jól olvasható az egyik transzparens szövege: „Fasiszta gecí a kormány”. De nem is kell másoktól idéznem. A *Beszélő* főszerkesztőjeként, voltaképpen Kis Jánossal vitázva, többször is leírtam: a kormány ellenzéke vagyunk, de egyúttal ellenzéke vagyunk az Antall által létrehozni szándékolt rendszernek is. Mentségemre legyen mondva, 1993 januárjában, amikor Antall az MDF országos gyűlésén látványosan nekitámadt Csurbának, ellentétben az SZDSZ vezetőivel, valamint Fodor Gáborral, ezt jelentős fordulatnak láttam. „Tudomásul kell venni,

¹⁸ Hont András – Kajdi József – Roszik Gábor – Seres László – Vágvölgyi B. András: *Húsz éve halt meg Antall József: nyugodjunk békében!* hvg, 2013. december 12.

Antall akkor is jobboldali marad, ha elhatárolta magát Csurbától” – írtam *A vihar kapujában* című cikkemben.¹⁹ Tölgyessynek a baloldalon nem bocsájtják meg, hogy 1998-tól 2006-ig fideszes képviselő volt, hiába írta eközben a legkeményebb elemzéseket a Fidesz és személy szerint Orbán Viktor politikájáról. Az előző országgyűlési választás után előadóként hívták meg a Szabad Európa Társaság összejövetelére (2010. június 8.), de amikor olyanokat mondott, hogy Orbán Viktor érzékenyen viszonyul választói akaratahoz, többször felszólították, hogy fejezze már be a beszédét. Ezt a gondolatot, hogy hiába ostorozza a Fideszt, csak közénk tartozik, elsőként Tölgyessy nagy publicisztikai ellenfele, **Eörsi István** fogalmazta meg *Tölgyessy él* című cikkében²⁰ „[helyenként megsemmisítő bírálata ellenére orrát befogva minduntalan lehajol, hogy elhelyezze csodálatának koszorúit a miniszterelnök immár némelyest csatáros szobrának talapzatára. Mindenesetre most már nem teljesítményét dicséri (erről nem kevésbé lesújtó a véleménye, mint nekem), hanem képességeit, gyorsaságát, elszántságát, taktikai érzékét, karizmatikus hatását.” „A kétharmados többség nem ismer korlátot maga fölött, nincs, amit meg ne tenne. Az alaptörvény többé nem a politika határait húzza meg, hanem a napi politika pusztá eszközévé vált.” Ezt Sólyom László mondta 2012. augusztus 4-én, nevezetes aszófői beszédében. Mire Bartus László az *Amerikai Népszavában*: „Azzal kezdem, hogy el sem olvasom Sólyom László aszófői beszédét. [...] nem érdekel, hogy ennek a képmutató, köpönyegforgató jellemtelen embernek, mi jön ki a száján.”²¹ Bartus persze szélsőséges publicista, de sokan vélik úgy, hogy amikor Orbán Magyarországot fasiszta állammak nevezi, ő fogalmaz kertelés nélkül. Szövetségeseket keresünk, de csak addig lehetnek a szövetségeseink, amíg hangról hangra ugyanazt mondják, amit mi – ezt jelentette a kommunista népfrempolitika 1935-től a kommunizmus kimúlásáig.

¹⁹ Kőszeg Ferenc: *A vihar kapujában*. Beszélő, 1993. február, IV. évfolyam, 5. szám, 8-9. oldal.

²⁰ Eörsi István, *Tölgyessy él*. Magyar Narancs, 1999. január 21.

²¹ Bartus László, *Sólyom szárnyalása*. Amerikai Népszava, 2012. augusztus 6.

[...]

Az Európai Parlament határozata kimondta: a sztálinizmus és a náciizmus rémtettei egyképpen háborús és emberiség elleni bűncselekmények, amelyeknek a büntethetősége nem évül el. A határozatnak nem az a célja, hogy nyolcvan-kilencven éves emberek újabb csoportja kerüljön bíróság elé. Hanem, hogy világossá tegye: a gyilkos embertelenség bűncselekmény, akár a náciizmus, akár kommunizmus nevében követték el.

Igazságtétel, harmadik menet

Kificamodott jogérzékre vall, ha valaki úgy véli, a kommunizmus nevében és idején elkövetett gaztettekért senkinek sem kell (kellett volna) felelnie: régen történtek, elévültek. Zétényi Zsolt és Takács Péter törvényjavaslata a politikai huzakodás áldozata lett, akár az állambiztonsági iratok megismerhetőségének, a rendszerváltást megelőző államadósság eltitkolásának kérdése vagy a Carlos-ügy. Eörsi István joggal gúnyolta az SZDSZ-t, amiért az elvek pártja ebben a nagy horderejű elvi kérdésben a tartózkodás mellett döntött. Írásából csak az nem derült ki, hogy szerinte igennel vagy nemmel kellett volna-e szavazni.

[...]

Mátyás király gyűrűje

Márki-Zay kedveli a történelmi analógiákat, gyakran emlegeti, hogy aki Orbán leváltását akarja, de áprilisban mégsem szavaz az ellenzéki koalícióra, úgy jár el, mint Szapolyai, aki lábhoz tett fegyverrel várt, miközben a törökök Mohácsnál megsemmisítették a magyar sereget. Valójában Szapolyai János vétke ennél is súlyosabb. Nem elég, hogy nem avatkozott be a sorsdöntő csatába, de miután a magyar rendek két királyt választottak, őt és Habsburg Ferdinándot, János király segítségül hívta a mohácsi győztes Szulejmán szultánt, és a mohácsi csatamezőn gazdag ajándékokkal várta a pogány uralkodót: neki ajándékozta Mátyás király gyémánt gyűrűjét. Ettől a szultán annyira meghatódott, hogy felállt trónjáról, és gyalog ment a hódoló magyar király elé, majd új vazallusát díszes kaftánokkal és paripákkal ajándékozta meg. Utolsó nemzeti királyunk követte a szultánt sátrába, hogy újabb kézcsókkal köszönje meg a dús ajándékot.

A szélesebb közönség minderről Nemeskürty István *Ez történt Mohács után* című könyvéből értesülhetett, amelyben a Fidesz későbbi történelemtanára a Kádár–Aczél-tandem 1956 utáni antinacionalista kampányának szellemében megmutatta, hogy a magyar királyság széthullását nem is a török túlerő, hanem a magyar uralkodó osztály széthúzása, gyáva ostobasága okozta. A tudós és filmcenzor munkásságáért, sok egyéb díja és kitüntetése között, a Szocialista Magyarországért érdemrendet is megkapta (1985), majd pedig a Magyar Művészeti Akadémia Életműdíjában (2014) részesült.

Bartus László, a magyar *Amerikai Népszava* tulajdonos-szerkesztője lapja október 14-i számában azt állította, az MSZP országos elnöksége döntött, hogy a szocialisták csatlakoznak

a tiszták koalíciójához. A szerkesztőnek ez jó alkalom arra, hogy gúnyolódjon egy sort Márki-Zayon: miután Tóth Csabának a korrupciós vádak miatt le kellett mondanania arról, hogy az ellenzéki listán képviselőjelölt legyen, most pártja elnökségének tagjaként mégis ott lesz a tiszták koalíciójában. Az *Amerikai Népszaván* kívül ezzel a hírrel sehol sem találkoztam. Gúnyosan a tiszták koalíciójáról csak az *Amerikai Népszava* magyarországi testvérlapja, a *Hetek* írt.

Bauer Tamás Facebook-bejegyzésében kifogásolta, hogy a miniszterelnök-jelölt szerint a tiszták koalíciója „a DK-val kiegészülve” fogja leváltani az Orbán-kormányt. Gyurcsány, írja Bauer, miniszterelnökként „a leghatározottabb kísérletet tette [...] a korrupciógyanús ügyek visszaszorítására, az összeférhetlenségi szabályok szigorítására”. Csakhogy Márki-Zay nem erről beszélt, csupán annyit mondott, hogy eddig a DK jelöltje meg ő versenyben voltak egymással, tehát nem lehettek egy koalícióban. Most, hogy az előválasztási versengésnek vége, természetesen a DK is tagja annak a nagy csapatnak – nevezzük akár a tiszták koalíciójának –, amely az Orbán-rendszer leváltására készül. A Facebook-bejegyzést a *Mandiner* október 19-i száma átvette; alig hiszem, hogy engedélyt kértek Bauer Tamástól.¹³³

Nem ismerem Márki-Zay gondolatait, de nem tartom valószínűnek, hogy pártok csatlakozását várja. Erre nincs is szükség, a pártok már megállapodtak abban, hogy közös listával és közös programmal indulnak az áprilisi választáson; vigyázni csak arra kell, hogy ez az elhatározás kitarson a kormányalakításig, sőt, lehetőleg a következő választásig. Amikor az SZDSZ megalakult, de még jóval a választások előtt, egy szabaddemokrata összejevetelen

¹³³ Bauer Tamás: *Tiszták?* *Mandiner*, 2021. október 18.

Eörsi István arról beszélt, hogy az SZDSZ olyan párt lesz, amely nem tűri meg soraiban a korrupciót, még egy polgármestert is kitessekelünk magunk közül, ha kiderül, hogy korrupció volt. Akkor ezzel mindenki egyetértett. Aztán a parlamenti választás meg különösen az önkormányzati választás után kiderült, hogy az az összhang, az a baráti egyetértés, ami a demokratikus ellenzékben segített áthidalni az ellentéteket, egy nagy pártban nem működik.

[...]

Választáskrónika – rövid tanfolyam

Pillantsunk rá az 1990 óta lezajlott nyolc országgyűlési választás eredményeire. 1990-ben „Budapest dolgozó népe”, hogy a Rákosi által használt megszólítást idézzem, „Soha többé kommunizmust!” kiáltással üdvözölte a Kádár-rendszer megszűntét. Ebből az SZDSZ-ben sokan, köztük én is, arra a téves következtetésre jutottunk, hogy az állampárt, amely az utolsó utáni pillanatban megpróbálta szociáldemokrata párttá átstilizálni magát, el fog tűnni a közéletből. Nem így történt. Annak ellenére, hogy a párt, amelynek egy évvel korábban még 800 ezer tagja volt, az első szabad választáson csak félmillió szavazatot kapott.

Az SZDSZ számára azonban volt egy búcsúüzenete. A választás első fordulójában a két nagy rendszerváltó párt, az MDF és az SZDSZ csekély különbséggel, fej fej mellett végzett. A második fordulóban ellenben, amelyben az MSZP már nem vehetett részt, mert nem érte el az ehhez szükséges szavazatarányt, szavazói zömmel az MDF-re szavaztak, mert megijedtek az SZDSZ radikalizmusától, így az SZDSZ 93 mandátumával szemben az MDF

164 képviselői helyet szerzett – Antall József pártjának egykor MSZMP-tag szavazói aztán négy évig élvezhették a „nyugodt erő” híveinek egyre elvadultabb antikommunista retorikáját.

Négy év alatt a társadalom csalódott a rendszerváltásban. 1994-ben az MSZP 1 millió 800 ezer szavazattal (kerekítve) abszolút többséget szerzett, s így a Kádár-rendszer funkcionáriusainak **Eörsi István** szavával: nyolc futballcsapatnyi serege bekerült a szabadon választott parlamentbe, az SZDSZ pedig koalícióra lépett Kádár János egykori pártjával.

Ez súlyos hiba volt, történelmi tévedés. Döntéséért az SZDSZ megbűnhődött: a demokratikus ellenzékől létrejött párt fokról fokra elvesztette azt a társadalmi megbecsülést, amelyet a demokratikus ellenzék a Kádár-rendszer utolsó tíz évében kivívott magának.

[...]

2. könyv

körül és belül

[...]

Művek, írók, alakok

Ez a terjedelmes ciklus sok és sokféle írást tartalmaz. Vannak benne szabályos könyvkritikák, vannak íróportrék, amelyek nem kötődnek valamely konkrét könyvhöz, és vannak olyan írások, amelyeknek hőse nem író, hanem politikus. Jobb híján neveztem őket alakoknak. Az élethivatásokat sokszor lehetetlen meghatározni: Veres Péter író volt, meg is maradt írónak, de közben a Parasztpárt politikusa is volt, így lett a második világháborút követő koalíciós kormányban honvédelmi miniszter. Göncz Árpád író volt, majd ő lett Magyarország legnépszerűbb köztársasági elnöke. Az e ciklusba sorolt írások nagy részét a felháborodás is összefűzi: a felháborodás azon, hogy egyes szerzők mentegetik a hatalmukkal visszaélőket, sőt, hőst csinálnak belőlük. Moldova számára a koncepciós per kíméletlen nyomozója, Kardos György is hős, és még inkább hőssé válik attól, hogy egy könyvkiadó vezetőjeként is megmarad rendőrkopónak. Tabajdi Gábor és Ungváry Krisztián az állambiztonsági szervezet történetét foglalják össze, azokét, akiknek nem a tények felderítése a fontos, hanem az állampárt napi érdekeinek megfelelő álvalóság bizonyítása. Bodoky Tamás áttörve a jobb- és baloldali elfogultságokat azt mutatja meg, hogy 2006-ban nem a „gyurcsányista” rendőrség tört rá a békés tüntetőkre, hanem erőszakos és törvénytörő tüntetők csaptak össze az erőszakos és törvénytörő rendőrökkel. Hajlok arra, hogy úgy érezzem, ebben a ciklusban található a gyűjtemény legizgalmasabb írásai.

Moldova György romantikus világában a megalkuvók sokaságával szemben a reménytelenül is tovább harcoló magányos hős képviseli azerkölcsei értéket, függetlenül attól, melyik oldalon áll. Első regényének (Sötét angyal) forradalmár alakjával szemben a Kardos Györgyről írt dokumentumregényében ezt a romantikus hőst Moldova az egykori állambiztonsági nyomozóban, a pártállami kultúrpolitika kopó lelkűvégrehajtójában véli megtalálni.

Mint a torony

Moldova György: Aki átlépte az árnyékát...⁴

Radnóti Sándor 1988-ban megjósolta, hogy Moldova regényt fog írni Kardos Györgyről. A szamizdat *Beszélő*-ben közzétett tanulmányában⁵ azt fejtegeti, hogy az írónak a '60-as évek második felében írt „a nemzeti konszenzus programját »balról« támadó” regényei (*Magányos pavilon, Az elbocsátott légió, A változások őrei*) aligha jelenhettek volna meg, ha a szerző „egy virtigli Moldova-hős kiadói igazgató, Kardos György személyében nem talált volna sok tekintetben egyetértő támogatóra”. Most a virtigli Moldova-hős valóban egy Moldova-könyv (regény?, esszé?, dokumentum?) hőse lett.

Elbocsátott légiós

Nincs okom se tagadni, se szégyellni, hogy írói indulásakor sokra tartottam Moldovát. Életem első kritikáját első regényéről, a *Sötét angyal*ról írtam 1964-ben. Az kapott meg, hogy Moldova heroizálva írt az 1956-os felkelésről, azonosult a felkelésben részt vett hősével, Válint Csabával. Ez akkoriban, amikor '56-ról csak pocskondiázva vagy legföljebb mint „sajnálatos eseményről” lehetett írni, önmagában rokonszenvet keltett abban, aki hasonlóképpen gondolkodott '56-ról. Fiatal íróként Moldova sodró lendülettel írt, szövege a hitelesség és az életismeret benyomását keltette. Ráadásul felvillantotta az ugyancsak tabunak számító zsidó témát. Mindez még azt is elfogadhatóvá tette, hogy a heroizált felkelővel szemben heroizálta a kihallgató ávós, Kengyeliszky főhadnagy alakját is. Nem engedményként tette, véltem, hanem azért, mert romantikus világában a megalkuvók sokaságával szemben a reménytelenül is tovább harcoló magányos hős képviseli az erkölcsi értéket, függetlenül attól, melyik oldalon áll.

⁴ Moldova György, *Aki átlépte az árnyékát... Emlékezés és dokumentumok*. Budapest, Urbis Könyvkiadó, 2001.

⁵ Radnóti Sándor, *A keserű belügyi romantika. (Moldova György Bűn az élet c. könyvéről)*. *Beszélő*, 1988, 24. szám, 58-62. oldal.

[...]

Hallgatag

Járatlanok azt képzelik, hogy a vallató rendőr, ávós ordít, fenyegetőzik, az asztalt veri, és üt. No, persze van ilyen is. De van olyan vallató, aki szántsándékkal annyira halkán beszél, hogy a kihallgatottnak folyvást az arcába kell néznie, hogy megértse a kérdést. Kardos kiadói igazgatóként is a halk beszédével rémítette a beosztottait, akiket felelősségre vont, vagy büvölte a nőket, ha megérezte rajtuk, hogy megejteti őket a titokzatos múltú katonaférfi romantikája.

A halk beszéd persze manír, magánügy. De Moldovának láthatólag Kardos hallgatása is imponál, az is, hogy nem válaszol levelekre, egyes írókat éveken át nem fogad. Gúnyolódva idézi Antall Józsefet, a későbbi miniszterelnököt, mert 1981-ben „a rá oly jellemző öntudatos és számon kérő stílusban” is kérte ki magának, hogy Kardos nem felelt a levelére. Vajon mire a gúny? Antallnak volt igaza.

Moldova felidézi a közismert történetet: Kardos „hosszú évekre elfektette” **Eörsi István** több – egyébként korábban kiadásra elfogadott – kéziratát, mert „politikailag károsnak”

ítélte őket, „inkább háromszor fizette ki utánuk a tiszteletdíjat”.¹⁶ Ilyen nagyvonalú volt az állam pénzével. Magyarázatot ellenben nem adott, az író előtt éveken át letagadtatta magát.

¹⁶ (10 Moldova György: *Aki átlépte az árnyékát... Emlékezés és dokumentumok*. Budapest, Urbis Könyvkiadó, 2001, 143. oldal.)

[...]

Szegény szörnyetegek

Tabajdi Gábor-Ungváry Krisztián: Elhallgatott múlt²⁷

Az állambiztonsági iratok sorsáról legújabban rendelkező 2003. évi III. törvényt sokan bírálták – és okkal. Mégis a törvény hatályba lépése óta majdnem másfélszeresére nőtt az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában (ÁBTL) őrzött iratanyag mennyisége, és jelentős számban oldották fel olyan iratok titkos minősítését, amelyeket 1998 és 2002 között titkosítottak újra, újabb 30–50 évre. Nem hiába mondta meg Kövér László, hogy az információs önrendelkezési jog porhintés, csak az ügynökök leleplezése fontos. Már mint azoké, akik ma baloldalinak számítanak. A kutatás és a sajtó a gyakorlatban megtörte az adatvédelmi fundamentalizmust, amely tíz éven át tabuvá tette a hálózati személyek megnevezését. Történelmet végül is nem lehet anonimizálva írni. Képzeljük el, ha olvasókönyvünkben ez állna: 1848. március 15-én P. Sándor „Lapulevél” és „Harangvirág” ügynökök nyomdájában kinyomatta N. dal című költeményét!

²⁷ Tabajdi Gábor – Ungváry Krisztián: *Elhallgatott múlt. A pártállam és a belügy. A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956–1990*. Budapest, Corvina Kiadó, 2008.

[...]

Trabanttal a kamion ellen

A mű második – terjedelmesebb és olvasmányosabb – része egyedi történeteket tartalmaz: valamennyi a politikai rendőrség históriájának egy-egy aspektusát vagy korszakát mutatja meg. Az első történet még a politikai rendőrség legkorábbi korszakában, a háborút követő években kezdődött. 1946-ban őrizetbe vették Kovrig Bélát, a két háború közötti időszak jelentős – következetesen náciellenes – szociálpolitikusát, majd fenyegetésekkel, pszichikai kínzással rávették, hogy jelentéseket írjon a katolikus egyház vezetőiről. 1948 novemberében az utolsó egyikeként sikerült Nyugatra szöknie. Az ellenpont a „Feledy Zsolt” fedőnevű tmb. (titkos megbízott) bencés szerzetes, akit „hazafias alapon” szerveztek be. Nagyszámú jelentést írt rendtársairól, köztük barátjáról, iskolatársáról az 1971-ben összeesküvés vádjával öt év börtönbüntetésre ítélt Hagemann Frigyesről. Életrajzi adatai alapján a szerzők „Feledy” Kiszely István antropológus professzorral, a barguzini női Petőfi megtalálójával azonosították. A történet arra is utal, hogy az 1960–70-es évekre már nem volt igaz, hogy a hálózati személyeket zsarolással vagy éppen kínzással kényszerítették volna együttműködésre. 1977. december 31-én a 6995 hálózati személynek³¹ csupán 3 százaléka volt valamilyen bűncselekmény eltussolása fejében együttműködő ügynök, a többi titkos munkatárs (tmt.) 9 százalék, illetve titkos megbízott (tmb.) 88 százalék. A belügyminiszter 005/1972. számú parancsa értelmében a tmb. „elvi hazafias meggyőződésből fakadó hivatástudattal, magas fokú áldozatkészséggel vesz részt a titkos együttműködésben”. Hogy valójában miért tette, máig rejtély. A juttatások ugyanis nem voltak különösebben magasak. Valószínű, hogy igen

sok esetben a bennfentesség képze, az átverés, a „nem az vagyok, akinek hisztek” gyönyöre motiválta a besúgókat, akik nem kevés munkával fizettek bizarr örömükért.

A történetekből az is kiderül, hogy az állambiztonsági szervezet korántsem volt mindenható. A Dialógus békemozgalmat a '80-as évek elején ügynökei segítségével, rendőri erőszakkal és a KISZ közreműködésével sikerült szétvernie, a Hétfői Szabadegyetemmel (és általában a demokratikus ellenzékkel) szemben tehetetlennek bizonyult. A szabadegyetem előadásait bárki látogathatta, az előadásokon részt vevő 32 hálózati személy összesen 283 jelentést készített.³² Földi László, a rendszerváltás után az Információs Hivatal műveleti igazgatója, utóbb sikeres biztonsági vállalkozó, elmondta, hogy alkalmanként maga is végighallgatta a hétfői előadásokat, de nagyon unalmasnak találta őket. A III/I-es Csoportfőnökség tisztje aligha látogathatott ellenzéki rendezvényeket privát érdeklődésből. Minden bizonnyal előjárói jóváhagyásával vagy inkább utasítására járt el az előadásokra, beszédes példajaként annak, hogy a csoportfőnökségek, vélhetően tapasztalatcsere céljából, átadták egymásnak a kádereiket.

Csalog Zsoltnak az állambiztonsági kihallgatója egyszer azt mondta: „Amit maguk csinálnak, egy Trabant harca a kamion ellen.” A derék bm.-es tévedett, az állambiztonsági szerv s azon belül a III/III. már rég nem volt kamion. A Végvári József által kimentett és a parlamentnek átadott anyagban benne vannak az őrnagy jegyzetei a tanfolyamokról, amelyeken a kulturális területen dolgozó tiszteket tájékoztatták a kulturális élet jelenségeiről. A '80-as évek első felében készült jegyzetanyag sirámok özöne: minden folyóiratban ellenséges, az egyes hibákat *általánosító* írások. Végvári jegyzetei a belső tájékoztató anyagra („lásd papír”) utalnak, amelyet a pártközpontból kaphattak az állambiztonságiak. „Végh: 56 volt az egyetlen győztes magyar forradalom. **Eörsi** verse az Életünkben – lásd papír: általánosítás. Petri-vers általánosítás (lásd papír)... Csoóri: Jelenkor *általánosítás* (lásd papír).

³¹ Tabajdi Gábor - Ungváry Krisztián: *Elhallgatott múlt. A pártállam és a belügy. A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956–1990.* Budapest, Corvina Kiadó, 2008, 188. oldal.

³² Uo. 391. oldal.

[...]

Egy könyv sorsa

Fekete Éva: *Lukács György*¹⁰⁵

Családi előhang

[...]

Az őrizetbe vett kézirat

Csakhogy ezúttal a beadott kézirat nem hagyta el Kardos György igazgató irodáját. A Magvetőnél olyan légkör uralkodott, hogy az igazgatónak nem lehetett kérdéseket föltenni: a kérdező szándékozót a titkárnő egyszerűen nem engedte be az igazgatóhoz, a kellemetlen levelekre Kardos nem válaszolt. Mindezt manapság nem nehéz magunk elé képzelnünk, ha felidézünk, hogyan hártja el Kovács Zoltán államtitkár egyes újságírók kérdéseit az „operatív

törzs” sajtótájékoztatóin. Csak **Eörsi István** merete megtenni, hogy elrejtőzött a kiadó folyosóján, az igazgatói ajtó közelében, és megkérdezte a szobájából kilépő Kardost, mi történt az elsüllyesztett kötetével. Választ azonban ő sem kapott.

Éva halálának a huszadik évfordulójára írt megemlékezésében¹¹² Bán Zoltán András kritikusan szól arról, hogy az életrajzban „sok a fehér folt”, alig esik szó a sztálini terror legsötétebb éveiről, amelyeket Lukács Moszkvában átélt, 1956-ról és 1968 prágai és párizsi eseményeiről. Persze, írja Bán, ez „még mindig jobb, mintha a hivatalos pártálláspontot ismertette volna a 68-as földindulásról”. Csakhogy „az életrajzíró hallgatása ilyenkor sokkal beszédesebb a felületes fecsegésnél”. „Talán, így Bán, a sok elhallgatás miatt döntött úgy Kardos György, hogy az egyik fiókja mélyére süllyeszti a kéziratot.”

Ez a feltételezés reális, de hogy voltaképpen mi történt, arra adatolható magyarázat máig sincs. A mézeshetek Kardos és a Lukács-tanítványok között rég véget értek. Elsőként Kardos az 1969-ben felvett Kenedi Jánost távolította el a kiadótól, őt követte Könczöl Csaba, majd Radnóti Sándor, akinek Kardos egy időben engedélyezte, hogy bármikor bekopoghat hozzá. Radnóti a felmondás kézhez vételekor a munkaügyi bírósághoz fordult, és nyert. Kardos ezután úgy viselkedett vele, ahogy „katonapolitikai” nyomozó korában a vallomást megtagadó elítéltekkel szokott: egy szűk, alacsony mennyezetű sufnyiban helyezte el, semmiféle munkát nem bízott rá, majd – jogilag jobban átgondolt érvekkel – ismét felmondott neki. Némelyek úgy vélik, hogy Zsámboki Mária és Fekete Éva azért maradhatott a kiadóban, mert Kardos a női beosztottait annyira nem vette emberszámba, hogy még felmondásra sem méltatta őket. Ennek azonban ellentmond, hogy 1968-ban, Izrael hatnapos háborúja után, cionistákként Márványi Juditot és Székely Magdát távolította el a kiadóból. A szovjet és a lengyel anticionista kampány magyar megfelelőjét az MSZMP Politikai Bizottságának cionista múltja tagja, Szirmai István kezdeményezte, de ezt Kádár, tartva a nemzetközi következményektől, leállította, így végül összesen öt „cionistát” küldtek el két munkahelyről. (Lásd erről Kovács András *A Kádár-rendszer és a zsidók* című könyvét.¹¹³)

¹⁰⁵ Fekete Éva, *Lukács György: Késleltetett életrajz*. Budapest, Pesti Kalligram Kiadó, 2021.

¹¹² Bán Zoltán András: *Síron túli üzenetek. Húsz éve halt meg Fekete Éva*. Élet és Irodalom, 2017. július, LXI. évfolyam, 28. szám.

¹¹³ Kovács András: *A Kádár-rendszer és a zsidók*. Budapest, Corvina Kiadó, 2019.

Miért zárta karanténba Kardos György ezredes Fekete Éva könyvét?

[...]

Kun Bélával Lukács, mondhatni megismerkedésük pillanatától, rossz viszonyban volt, **Eörsi István** kihegyezett megfogalmazása szerint talán Hitlert se gyűlölte annyira, mint Kun Bélát. Első felesége, az orosz Lena Grabenko emberismeretének jellemzésére leírja, hogy amikor Lena megismerte Kun Bélát az volt az első szava: „Vautrin.” Vautrin a cinikus, minden gáztettre kész szökött fegyenc Balzac *Goriot apó* című regényében. Ezt a képet igazolta Lukács szerint, hogy Kun Béla a bukás pillanatában úgy döntött, Korvin Ottó és Lukács György maradjon Magyarországon az illegális kommunista párt megszervezése céljából. Kései visszaemlékezésében Lukács ezt úgy fogalmazta meg, Kun szerint „Korvin és én alkalmasak vagyunk a mártíromságra”. (Korvin púpossága miatt volt könnyen azonosítható, Lukács pedig városszerte ismert ember volt.) Korvint hamarosan elfogták,

kivégezték, Lukács pedig egy házkutatást megúszva elhagyta Magyarországot. A szembenállás Kunnal az emigrációban is folytatódott, Kun öngyilkos javaslatokat próbált ráerőltetni a pártra, de az „illúziókból táplálkozó doktrinér radikalizmus – mondja Fekete Éva –, Lukács gondolkodására is jellemző”.¹²⁸

¹²⁸ Fekete Éva, *Lukács György: Késleltetett életrajz*. Budapest, Pesti Kalligram Kiadó, 2021, 188. oldal.

[...]